

GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ MAKALELER

PROF. DR. VEDAT ÖZSOY

2.Baskı

Prof. Dr. Vedat ÖZSOY

GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ MAKALELER

ISBN 978-605-318-460-7
DOI 10.14527 / 9786053184607

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2016, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

2. Baskı: Eylül 2016, Ankara

Yayın-Proje: Çiğdem Hanlı

Dizgi-Grafik Tasarım: Gamze Şahin

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj

Sanayi Tic. Ltd. Şti.

Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1

İskitler/ANKARA

Tel: 0312-3411020

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No: 26062

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet:www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

*"Sen anılması güzel olan bir söz ol.
Çünkü insan kendi hakkında söylenilen güzel sözlerden ibarettir."
Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî*

BİRİNCİ BASKININ ÖN SÖZÜ

Ülkemizde güzel sanatlar eğitiminin önemi her geçen yıl daha iyi anlaşılma-
ta ve güzel sanatlar eğitimine olan gereksinim daha çok hissedilmektedir. İlk ve
ortaöğretimde okutulan resim ve müzik dersleri yoluyla; sanatçı adayı ve sanat
eğitimcisi yetiştirmeye yönelik eğitim veren üniversitelerin ilgili fakülte ve bölümlerinde uygulanan programlarla, insanımızın güzel sanatlar yoluyla eğitilmesine, kültürümüzü zenginleştirecek sanat eserlerinin yaratılmasına ve uygarlık yarışında sağlam bir yer edinmemize yönelik eğitim verildiğini biliyoruz.

Güzel sanatlar eğitiminin önemli bir dalı olan görsel sanatlar eğitiminde son yıllarda kayda değer gelişmelere tanık olmaktadır. Bunlar ilk ve ortaöğretimde “Resim-İş Dersi” adının “Görsel Sanatlar Dersi” olarak değiştirilmesi, ilk ve ortaöğretim görsel sanatlar ders programlarının “yapılandırmacı” anlayışa göre düzenlenmesi, öğretmen yetiştiren Resim-İş Eğitimi Bölümlerinin yeniden yapılandırılması, Güzel Sanatlar Fakülteleri mezunlarına yönelik Resim Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programlarının açılması, görsel sanatlar eğitiminde yüksek lisans ve doktora eğitimindeki hızlı artış örgün eğitimdeki önemli gelişmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Son yıllarda düzenlene sempozyum, kongre, konferans, panel gibi bilimsel toplantılardaki artış, umutlarımızı iyice yeşertmektedir. Ayrıca bir sivil toplum hareketi olarak 2003 yılında kurulan Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği (GÖRSED), sanat eğitiminin öneminin ve bireyi hayata hazırlayan eğitime yaptığı önemli katkının toplumumuz tarafından iyi anlaşılması, sanat eğitimcilerimizin mesleki bir dayanışma içinde olmalarının sağlanması, yayımladığı kitaplar ve düzenlediği bilimsel etkinlikler yoluyla alanda hissedilen bir boşluğu doldurma çabası içine girmesiyle önemli bir görevi üstlenmiş ve yerine getirmeye çalışmaktadır.

Görsel sanatlar eğitimi alanında çalışan araştırmacılar ve alışılmış yöntemlerin dışında eğitim yapmaya çaba sarf eden, yeni yöntem ve tekniklerin arayışı içinde olan görsel sanatlar öğretmenleri, alana yönelik makale, bildiri, kitap gibi yazılı kaynakları temin etmekte ciddi sıkıntılar yaşamaktadırlar. Bunun başlıca nedeni olarak, görsel sanatlar eğitimi alanının kuramsal boyutunun ülkemizde yıllarca ihmal edilmiş ve alana yönelik araştırmacı bir grubun yetişmemiş olması gösterilebilir. Bu durumda günümüz araştırmacıları ve lisansüstü öğrencileri ister istemez yabancı dilde yazılmış kaynaklar bulmaya çabalamaktadırlar. Özellikle öğretmenlerimiz için yabancı dil önemli bir engel oluşturmakta, arayış ve kendilerini yenileme gayretlerini sekteye uğratmaktadır. Bu nedenle görsel sanatlar eğitimi alanında yapılan her araştırmanın yayına dönüştürülmesinde büyük yarar vardır.

Erciyes Üniversitesi tarafından yayımlanan bu kitap, alanımıza yönelik kaleme almış olduğumuz bazı makaleler ve araştırmalarıma ilgili duyan ve ulaşmakta güçlük çektiklerini belirten meslektaşlarımıza bunları derli, toplu olarak sunmak amacıyla hazırlanmıştır.

Kitabın araştırmacılara, görsel sanat eğitimcilerine ve ilgilenen herkese yararlı olmasını umuyor, dizgi ve tasarımını gerçekleştiren Öğr. Gör. Merve Yıldırım'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Vedat Özsoy

İKİNCİ BASKIYA ÖN SÖZ

Görsel sanatlar eğitimi alanında yıllar itibarıyla farklı dergilerde yayımlanan makalelerimizi içeren bu kitabın ilk baskısını Erciyes Üniversitesi gerçekleştirmişti. Sınırlı sayıda basılan ve tükenen bu kitabın yazım ve dil bilgisi açısından gözden geçirilerek yeniden basılması, özellikle genç meslektaşlarımızın alanımızla ilgili yakın tarihimizi incelemeleri ve uluslararası boyut konusunda bir fikir edinmeleri için bir gereksinim hâline gelmişti.

Son yıllarda görsel sanatlar ve tasarım eğitimi alanında gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde önemli gelişmeler olmuştur. Ülkemizde görsel sanatlar eğitimi alanına yönelik araştırmalar yalnızca alanda uzmanlaşmış akademisyenlerin değil, aynı zamanda ve özellikle yeni açılan eğitim fakültelerinin resim-iş eğitimi anabilim dallarına öğretim üyesi yetiştirme çabaları ile istihdam ettikleri araştırma görevlilerinin lisansüstü eğitimleri yoluyla artmıştır. UNESCO, InSEA ve WAAE gibi uluslararası kuruluşların sanat eğitimi ile ilgili çabaları ve etkinlikleri alanımızın eğitimdeki önemini ve yerini pekiştirmekle kalmamış, her düzeyde eğitim ve öğretim programlarının gözden geçirilerek daha evrensel ve çağdaş boyutlara ulaştırılmasına öncülük etmiştir.

Ülkemizde 21'inci yüzyılın dünya yurttaşını yetiştirecek eğitim programlarına biz görsel sanatlar eğitimcilerinin de katkı yapması beklenmektedir. Bu da yeni ve güncel araştırmaların yapılması, yeni ve etkili kuramların geliştirilerek pilot uygulamalarla denemesi ve elde edilen sonuçların ilgili taraflarla paylaşılmasını zorunlu kılmıştır.

Bu kitabımızda yer alan makalelerimizin araştırmalarıyla görsel sanatlar eğitimi alanına katkı yapmalarını beklediğimiz araştırmacılara ve görsel sanatlar eğitimcilerine alanımızın bilimsel geçmişine yönelik ışık tutacağını umuyoruz. Kitabımızın iyi bir araştırmacı ve eğitimci olmanın ilk koşulunun kendi alanıyla ilgili tarihi ve kuramsal gelişimi iyi bilmesi olduğunun bilincinde olan meslektaşlarımıza yararlı olmasını diliyor, kapak tasarımını yapan sevgili öğrencim Beren Tekin'e ve ikinci baskıyı redaksiyonu gerçekleştirerek alanımıza kazandıran PEGEM Akademi'ye içten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Vedat Özsoy

Ankara, 2016

Prof. Dr. Vedat ÖZSOY

Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesinde dünyaya geldi (19 Haziran 1956). Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nü bitirdi (1978). Fethiye Lisesinde resim öğretmenliği yaptı (1979-1980). Kültür Bakanlığı Kayseri Devlet Güzel Sanatlar Galerisi Müdürlüğü görevini yerine getirdi (1980-1987). Berlin Goethe Enstitüsüne devam etti (1983). Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümü'nde lisans tamamlama yaptı ve bu bölüme Araştırma Görevlisi oldu (1987).

İngiltere Birmingham City Üniversitesi Institute of Art and Design'da Yüksek Lisansını (1991), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Doktorasını (1995), Arizona State University, College of Fine Arts'ta Post-Doktorasını (1996-97) tamamladı. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu İlköğretim Resim-İş Dersi Öğretim Programı Geliştirme Komisyonu Başkanlığı yaptı (1992). Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri program geliştirme çalışmalarına ve hizmet içi kurslarına eğitici olarak katıldı (1991-2012). 1989'da Resim-İş Eğitimi alanında Doçent ve 2004'te Profesör oldu.

Yükseköğretim Kurulunun Dünya Bankası destekli projesi çerçevesinde, Eğitim Fakülteleri Program Geliştirme Çalışma Grubu, Fakülte-Okul İşbirliği Programı Çalışma Grubu ve Akreditasyon Çalışma Grubu üyelikleri görevlerinde bulundu (1997-2002). Londra'da Teacher Agency'de ve Boston'da Harvard University Graduate School of Education'da akreditasyon uzmanlığı seminerlerine katıldı (1999). European League of the Institute of the Arts (ELIA) ve International Council of Fine Arts Deans (CFAD) ile Birmingham City University tarafından birlikte düzenlenen Sanat ve Tasarım Eğitiminde Kalite Güvencesi Uzmanlığı eğitimine katıldı (2008).

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Yönetim Kurulu üyeliği yaptı (2000-2004). Görsel Sanatlar Eğitimi Derneğini (GÖRSED) kurdu (2003). Üyesi olduğu International Society for Education Through Art'ın (InSEA) 7. Avrupa Bölge Kongresinin Türkiye'de düzenlenmesinde etkili oldu (2004). İki dönem InSEA Dünya Konseyi üyeliğine seçildi (2008-2014). Bu görev sırasında The World Alliance for Arts Education (WAAE)'in Castle/İngiltere ve Seul/Kore'de yapılan genel kurul ve kongrelerine katıldı. 2014-2017 dönemi için InSEA Genel Sekreterliğine atandı.

Görsel Tasarım Öğeleri ve İlkeleri (A. Ayaydın ile birlikte - 2015), *Görsel Sanatlar Eğitimi: Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri* (2004/2007/2015), *Görsel Sanatlar Eğitimi-Makaleler* (2008) ve *Görsel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri: Resim-İş Eğitimi* (A. O. Alakuş'la birlikte-2009) adlı kitapları yayımlandı.

GÖRSED'in yayımlandığı *Yöntem ve Teknikleriyle Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar, Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları, İlköğretim Sanat Öğretimi Yöntemleri, International Society for Education through Art (InSEA) 7th European Regional Congress Proceedings* (O. Kırıçoğlu ile birlikte-2005) adlı kitaplarda editörlük yaptı.

“Arts Education and Violence in Schools” başlıklı yazısı bölüm olarak *International Yearbook for Research in Arts Education 2014/2* adlı uluslararası kitapta yayımlandı.

Çeşitli bilimsel ve sanatsal dergilerde çok sayıda makalesi yayımlandı. Çeşitli sanat, tasarım ve eğitim kongrelerine çağırılı konuşmacı olarak davet edildi. Ulusal ve uluslararası kongrelere, grup ve karma resim sergilerine katıldı. Görsel sanatlar (resim-iş) ve tasarım eğitimi alanında on yedi yüksek lisans ve on dört doktora tezini yönetti. İki uluslararası hakemli sanat eğitimi dergisinde; on sekizi eğitim bilimleri alanında, üçü de sanat ve tasarım alanında olmak üzere yirmi üç hakemli dergide hakem kurulunda yer aldı.

Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı (2005-2008) ve TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dekanlığı (2008-2015) görevlerini yerine getirdi. Bu görevleri sırasında Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) Sanat Dalları Eğitim Konseyi ve Eğitim Komisyonu üyeliklerinde bulundu (2005-2015).

Görsel Sanatlar Eğitimi Deneği tarafından geleneksel olarak verilen “Görsel Sanatlar Eğitimi Onur Ödülü”ne layık görüldü (2013).

TED Ankara Özel Okulları Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Geliştirme Komisyonuna danışmanlık yaptı (2013-2014). Ankara Yenimahalle İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünün, Ankara Kalkınma Ajansının desteği ile hazırladığı “Okulum Ankara” müze eğitimi projesine danışmanlık yaptı (2016). APEAS İnşaat Firmasında sanat danışmanlığı görevini sürdürmektedir.

Hâlen TOBB ETÜ, GSTMF Sanat ve Tasarım Bölümü Başkanlığının yanı sıra eğitim, öğretim ve araştırma etkinliklerini sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BASKININ ÖN SÖZÜ	v
İKİNCİ BASKIYA ÖN SÖZ	vii

1. BÖLÜM

Türkiye’de Resim-İş Eğitimi (Sanat Eğitimi) Tarihine Kısa Bir Bakış

Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	1
1. İslamiyet Öncesi Sanat Eğitimi	1
2. İslamiyet Sonrası Sanat Eğitimi	2
2.1. Tanzimat Dönemi	2
2.2. I’inci ve II’nci Meşrutiyet Dönemleri.....	3
Cumhuriyet Dönemi Resim-İş Eğitimi	4
1. Atatürk Çağı (1923-1938).....	4
2. 1938-1960 Dönemi.....	5
Sonuç.....	6
KAYNAKLAR.....	8

2. BÖLÜM

İngiltere’de Güzel Sanatlar ve Tasarım Eğitimi

Giriş.....	11
Güzel Sanatlar ve Tasarım Eğitimcisi Yetiştirme.....	14
Güzel Sanatlar ve Tasarım Eğitiminde Değişiklikler	16
Güzel Sanatlar ve Tasarım Eğitiminde Bugünkü Durum	18
İlköğretim	19
Ortaöğretim.....	19
Sonuç.....	22

3. BÖLÜM

Amerika Birleşik Devletleri'nde Güzel Sanatlar ve Tasarım Eğitimi

ABD'de Sanat Eğitimi.....	25
1960-1969 Dönemi.....	26
1970-1979 Dönemi.....	27
ABD'de Plastik Sanatlar Eğitimsi Yetiştirme.....	28
Sonuç.....	30
KAYNAKLAR.....	32

4. BÖLÜM

Resim-İş Eğitimi ile İlgili Bir Raporun Düşündürdükleri

Giriş.....	34
İzlenimler	34
Dikkat Çeken Noktalar	35
1. Resim-İş Öğretmeni Yetiştirme Programı'nın Dayandırıldığı Gerekçeler	35
2. Resim-İş Öğretimi	36
2.1. Derslerin Miktarı	36
2.2. Giriş İçin Başvurularda Yetenekli Öğrencilerin Alınması ve Bunun Derslerin Düzenlenmesine Olan Etkisi	36
2.3. Uzmanlaşma	37
3. Resim-İş Derslerinin Pedagojiye Entegrasyonu	37
4. Eğitim ve Öğretim Kalitesinin Korunması	38
5. Kültürel Hedefler	39
5.1. Yerli Görsel Kültür	39
5.2. Tasarım.....	40
Sonuç.....	40
Raporun Analizi	41
Sonuç.....	46

5. BÖLÜM

Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Sanat Eğitimi ve Sanat Öğretmeni Yetiştirme Yöntemlerinin Bir Karşılaştırması

Giriş.....	47
ABD'de Sanat Eğitimi ile İlgili İlk İzlenimler.....	49
Okulların Fiziki Çevreleri ve Eğitim Ortamları	50
Sanat Öğretmeni Yetiştirme	52
Türkiye'de.....	52
Amerika Birleşik Devletleri'nde.....	53
Sanat Eğitimi Derslerinin Tanımları.....	55
Sonuç ve Öneriler.....	57
KAYNAKLAR.....	60

6. BÖLÜM

Resim-İş Eğitiminin (Sanat Eğitiminin) Yakın Tarihi: Sosyo-Politik Olaylar ve Etkileri

Giriş.....	61
Sosyo-Politik Olayların Öğretmen Yetiştirmeye Etkileri	63
a) Birinci Anayasal Dönem (1923-1960).....	63
b) İkinci Anayasal Dönem (1961-1980)	65
b. 1. İkinci Anayasal Dönem'de Sosyo-Politik Olayların Öğretmen Yetiştirmeye Etkisi	66
b. 2. İkinci Anayasal Dönem'de Resim-İş Eğitimi	68
Sonuç.....	74
KAYNAKLAR.....	76

7. BÖLÜM

Resim-İş Eğitimi (Sanat Eğitimi): Amacı ve Yapılanması

Resim-İş Eğitimi (Sanat Eğitimi): Amacı ve Yapılanması.....77

8. BÖLÜM

Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Bölümlerinde Yeniden Yapılanma ve Bir Program Önerisi

Giriş.....	87
Eğitim Fakülteleri ve Sanat Eğitimi.....	88
Gerekçeler ve Uygulamalar.....	89
1. Resim-İş Öğretmeni Yetiştirme Programı'nın Dayandırıldığı Gerekçeler.....	89
2. Resim-İş Öğretimi Yöntemi.....	90
3. Resim-İş Derslerinin Pedagojiye Entegrasyonu.....	90
4. Program Kalitesinin ve Düzeyinin Korunması.....	91
5. Kültürel Hedefler.....	92
Sonuç.....	94
Güzel Sanatlar (veya Sanat) ve Tasarım Eğitimi Bölümü.....	95
KAYNAKLAR.....	97

9. BÖLÜM

Sanat Eğitiminde Özel Öğretim Metotları Dersinin Araştırma Teknikleri Dersi ile Birleştirilmesi: Bir Uygulama Örneği

Tanıtım.....	99
Sorunlar.....	100
Hazırlık ve Gerekçe.....	101
Ders Konuları ve Projeler.....	102
Özel Öğretim Metotları ve Araştırma Teknikleri Derslerinin Birleştirilmesi.....	104
Kritere Dayalı Değerlendirme.....	112
Uygulama Öğretmenleriyle Toplantı.....	113
Öğrencilerin Görüşleri.....	113
Elde Edilen Sonuçlar.....	115
Öneriler.....	116

10. BÖLÜM

Yetmiş Beşinci Yılda Sanat Eğitimi ve Öğretimi (Resim-İş Eğitimi)

Yeni Devlette Sanat Eğitimi.....	120
Yirmi Birinci Yüzyılın Eşiğinde Durum.....	122
Yirmi Birinci Yüzyılda Nasıl Bir Sanat Eğitimi ve Öğretimi?.....	126
Genel Eğitimde Sanatın Rolü Nedir?.....	128
Disipline Dayalı Sanat Eğitimi Nedir?.....	129
Türkiye’de Neler Yapılabilir?.....	131

11. BÖLÜM

Güzel Sanatlar Öğretiminde Çok Alanlı ve Projelere Dayalı Bir Yöntem

Veri Toplama Yöntemi.....	138
Eğitim Ortamının Tanımı.....	138
Katılımcılar ve Beklentiler.....	138
Çok Alanlı Projelere Dayalı Yöntemde 28 Haftalık Süreç Aşaması: Uygulamalar ve Gelişmeler.....	139
Bulguların Tartışılması.....	143
a) Genel Konularla İlgili Olarak.....	143
b) Çok Alanlı Projelerle İlgili Olarak.....	144
c) Kriteria Dayalı Değerlendirmeden Elde Edilen Kazançla İlgili Olarak.....	145
Sonuç.....	145

12. BÖLÜM

Güzel Sanatlar (Resim-İş) Eğitiminde Bilimsel Araştırmalar

Giriş.....	147
Sanatla Bilimin Birleştiği Alan: Sanat Eğitimi ve Öğretimi.....	148
Güzel Sanatlar Eğitiminde Bilimsel Araştırmaların Tarihçesi.....	149
Günümüzde Sanat Eğitiminde Yapılan Araştırmalar.....	152
Tartışma ve Öneriler.....	155

13. BÖLÜM

Sanat (Resim) Eğitiminde Bir Nitel Araştırma Yöntemi: Eğitsel Eleştiri

Giriş.....	159
Nitel Araştırmalar.....	160
Sanat Eğitiminde Nitel Araştırma Türleri.....	161
Eğitsel Eleştiride Yöntem.....	162
I. Kuramsal Çerçeve.....	162
II. Katılımcılar.....	163
III. İlk İzlenimler ve Eğitim Ortamının Tanımlanması.....	164
IV. Dersin/Ünitenin Tanımlanması.....	165
V. Öğretimin İçeriğinin Çözümlemesi.....	165
VI. Öğrenci Profili.....	168
VII. Öğretmenin Sanat Dersini Ölçümleme ve Değerlendirme Yöntemi.....	168
VIII. Tanıtım Etkinlikleri ve Sanatın Gerekliliğini Savunma.....	169
IX. Karşılaştırmalı Çözümleme.....	169
X. Eğitsel Eleştiride Değerlendirme ve Sonuç.....	169
Sonuç.....	170
KAYNAKLAR.....	171
EK: 1.....	172
EK: 2.....	173
EK: 3.....	176
EK: 4.....	177

14. BÖLÜM

Elektronik İletişim Araçlarıyla Görsel Algının Geliştirilmesi

Sanat Eğitimi Ortamının Tanımı.....	179
Katılımcılar ve Beklentiler.....	179
Bulguların Tartışılması.....	180
Sonuç.....	186
KAYNAKLAR.....	187
EK-1.....	188

15. BÖLÜM

Resim-İş Eğitiminde ve Öğretmen Yetiştirmede Bazı Yapısal Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Giriş.....	193
Eğitim Fakülteleri ile İlgili Yapısal Sorunlar ve Çözüm Önerileri	194
Milli Eğitim Bakanlığı ile İlgili Konular	198
Sonuç.....	200
KAYNAKLAR.....	201

16. BÖLÜM

Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılanmanın ve Uygulama Sonuçlarının Resim-İş Öğretmeni Yetiştirme Açısından Bir Değerlendirmesi

Giriş.....	203
Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında Yapılanma Öncesi Durum	205
Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında Program Değişiklikleri	205
G.Ü.G.E.F. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında Program Değişiklikleri.....	205
Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında Yapılanma Sonrası Durum	217
Programın Uygulanma Sürecinde Görülen Olumlu Yönler ve Eksiklikler	221
Yapısal Değişiklik Açısından	221
Program Açısından.....	221
Misyona Açısından	222
Sonuç ve Öneriler	224
KAYNAKLAR.....	225

17. BÖLÜM

Hizmet Öncesi Eğitimde Bir Öğretmenlik Uygulaması Modeli

Giriş.....	228
Sanat Eğitimi Alanı Öğretmenlik Uygulamasında Mevcut Durum	229
Sanat Eğitimi (Resim-İş Eğitimi) Öğretmenlik Uygulaması Karşılaştırmalı Program Taslağı.....	231
Haftalık Gelişim Formu.....	238
Gözlem ve Görüşme Formu.....	243
Öğretmenlik Uygulaması Zamanlama Formu	245
Tahmini Zamanlama Çizelgesi	246
Öğretmen Adayı Ön Bilgi Anket Formu.....	246
Haftalık Olay Kayıt Formu	247
Haftalık Zaman Çizelgesi	247
Sonuç.....	248

18. BÖLÜM

Başarılı Bir Çocuk ve Gençlik Sanat Müzesi

Müze Eğitimi ve Çocuk Müzeleri.....	249
Arizona Çocuk ve Gençlik Sanat Müzesi (Arizona Museum for Youth- A Fine Arts Center For Children).....	251
Müzenin Misyonu.....	252
Gerçekleştirilen Etkinlikler.....	252
Düzenlenen Uygulama Çalışmalarından (Workshops) Örnekler.....	253
Bir Konulu Sergi: Sanatsal Düzenleme Öğeleri ve İlkeleri.....	254
Sonuç.....	255

19. BÖLÜM

Yabancı Bir Kültürün Öğrenilmesinde Müze Sergisinden Yararlanma

Giriş.....	257
Müzelerin Görev, İşlev ve Etkinlikleri ile İlgili Bazı Görüş ve Eleştiriler.....	257
Kültürel Çeşitlilikle İlgili Olarak Yapılan Bazı Görüşmeler.....	260
Çok Yönlü Bir Sergi: Yaşayan Arktik (Living Arctic)	263
Serginin Bir Değerlendirmesi	266
Müze Sergilerinin Sanat Eğitimine Olan Katkısı	267
Sonuç.....	269
KAYNAKLAR.....	270

20. BÖLÜM

Sanat (Resim) Eğitiminde Müze ve Okul İşbirliği ve Müzeye Dayalı Bazı Öğretim Yöntemleri

İlk ve Ortaöğretimde Sanat Öğretimi	271
Müzeler ve Sanat Öğretimi.....	273
Sanat Eğitiminde Müze ve Okul İşbirliği.....	274
İşbirliği Programında Müzeler Neler Yapabilir?.....	274
Okullar Neler Yapabilir?	275
Müzelere Dayalı Sanat Öğretiminde Bazı Kuramsal Konular	276
Müzelere Dayalı Sanat Öğretim Yöntemleri	276
FORM 1	277
FORM 2	277
FORM 3	278
FORM 4	279
FORM 5	279
FORM 6	281
Gözden Geçirme.....	282
SON SÖZ.....	283

21. BÖLÜM

İlk ve Ortaöğretim Sanat (Resim) Eğitiminde Müzelerden ve Sanat Galerilerinden Yararlanma

Müzeler, Sanat Galerileri ve Eğitim.....	285
Sanat (Resim) Eğitimi Programında Müze ve Galeri Gezileri	287
Niçin Özgün (Orijinal) Eserler Görülmeli?.....	287
Müzedeki Sanat Öğretimi Etkinlikleri.....	288
Genel Konular.....	289
Salık Verilen Bazı Öğrenim Yolları	291
Müzedeki Hazine Avı	294
Müze Gezisi Planı.....	295
Sonuç.....	296
KAYNAKLAR.....	297

1. BÖLÜM

Türkiye’de Resim-İş Eğitimi (Sanat Eğitimi) Tarihine Kısa Bir Bakış

Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 1, Ankara, 1996, s. 109-122.

Cumhuriyet Öncesi Dönem

1. İslamiyet Öncesi Sanat Eğitimi

Bugün ilk ve orta dereceli okullarda okutulan resim ve iş derslerinin uzun bir geçmişi bulunmamaktadır. Ancak bu ders “güzel sanatlar eğitimi” kapsamı içinde düşünüldüğünde, duvar resmi, çini, seramik, minyatür, tezhip, hüsn-i hat vb. gibi geleneksel sanatların eğitiminin tarihi içinde, Türk kültür ve sanatının başlangıç dönemlerine kadar uzanır.

Tarihî kaynaklara göre Türklerin Orta Asya’da ilk kez görüldükleri yüzyıllardan, Cumhuriyet Dönemi’ne kadar güzel sanatlara ve bunun eğitimine önem verdikleri görülür. Nitekim Altay dağları eteklerinde “Pazırık” bölgesinde bulunan ve MÖ. 3 ve 4’üncü yüzyıllara tarihlenen Türk sanatı örneklerinden; MS. 8 ve 9’uncu yüzyıllar, Uygur duvar resimlerine kadarki dönemde meydana getirilen İslamiyet öncesi Türk sanatı belli bir disiplinle eğitilmiş sanatçılar tarafından meydana getirilmiştir.

Bu dönem sanatı genellikle dinî mabetler ve saraylarda uygulanmış ve gerek dinî liderler ve gerekse devlet yöneticilerinin koruması altında, kimi zaman da halkın kendi estetik zevk ve ihtiyaçları doğrultusunda gelişmiştir. Ancak bilinen odur ki, her durumda eğitim, usta-çırak, baba-oğul ve/veya ana-kız ilişkisi doğrultusunda olmuş ve böyle bir geleneksel yöntemle sanatçılar ve eğitimciler yetişmiştir (Bussagli, 1963: 19-28, Aslanapa, 1970: 40-43, Rice, 1970: 15-16, Diyarbakirli, 1972, Öztuna, 1978: 85, Grousset, 1980: 497-510, Tekçe, 1993: 108-144, Ögel, 1991).

2. İslamiyet Sonrası Sanat Eğitimi

Türklerin, İslam kültür ve sanatında ortaya çıktıkları 9'uncu yüzyıl Abbasi-ler Dönemi'nden 18'inci yüzyıla kadar, İslam dininin kabulünün bir sonucu olarak mimariye, mimari dekorasyona, minyatüre ve hat sanatına daha fazla önem verdikleri görülür. Ancak özellikle Selçuklular Dönemi'nden bugüne ulaşan bazı dekoratif keramikler ve sınırlı sayıdaki figürlü çiniler ile, taş, ahşap ve metal örnekler üzerinde yer alan plastik anlatımlar dönemin sanatı hakkında önemli ipuçları sunmaktadır (İpşiroğlu-Eyüboğlu, 1961: 5-15, Arseven: 63-71, Grube, 1966: 35-73, Öney, 1992: 175-181).

Mimari dekorasyonun yanı sıra hat, tezhip ve minyatürün zirveye ulaştığı dönem hiç şüphesiz ki 15 ve 16'ncı yüzyıllar Osmanlı Dönemi'dir. Bahse konu olan sanat dallarındaki "Klasik Osmanlı Üslubu" bu yüzyıllarda oluşmuş, Türk ve dünya sanat tarihine damgasını vurmuştur. Bir taraftan geleneksel sanatlar popülaritesini sürdürürken, diğer taraftan Batı Avrupa ile temasların bir sonucu olarak kültürel ve sanatsal alanlarda karşılıklı etkilenmeler başlamıştır (Berk, 1951 : 19-29, Carel, 1970: 185-193, Cezar, 1971, Arık, 1976: 9, Turhan, 1987). Tanzimat'a kadar süren bu ilişkiler eğitim boyutunda olmayıp sanatçıların karşılıklı ziyaretleri ile sınırlı kalmıştır. Bu dönemde yine "nakkaşhaneler"de geleneksel sanatların usta-çırak ilişkisiyle öğretildiği görülür (Arseven: 95, Ergin, 1977: 176). Her ne kadar "Öğretmen Yetiştirme" konusu genel eğitimden farklı olarak ilk defa 15'inci yüzyılda Fatih Sultan Mehmet tarafından dikkate alınmış ise de (Akyüz, 1987: 31), 18'inci yüzyıla kadar özellikle sanat öğretmeni yetiştirildiğine dair bir bilgiye bugüne kadar rastlanmamıştır.

18'inci yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünü durdurmak maksadıyla askerî alanda ve eğitim alanında gerçekleştirilen yenilikler sonucu, resim derslerinin de, önce askerî okulların, daha sonra da sivil okulların programlarına dâhil edildiği görülmektedir.

1773'te açılan "Mühendishane-i Bahri-i Hümayun, 1796'da açılan Mühendishane-i Berri-i Hümayun, 1827'de açılan Tıbbiye ve 1835'te açılan Harbiye mekteplerinde Batılı anlamda müfredat programları uygulanmış ve bu programlarda, önceleri askerî amaçla da olsa resim derslerine yer verilmiştir (Yetik, 1948: 9-13, Terzi, 1988: 12-14).

2.1. Tanzimat Dönemi

Tanzimat Dönemi'ne gelindiğinde sanat eğitimi açısından yaşanan en önemli gelişme "Öğretmen Okulları"nın açılmasıdır. Daha önceki dönemlerde medreseler, hem kendileri hem de diğer okullar için tek öğretmen kaynağı durumundayken,

ilk defa 1848’de kurulan “Darümuallimin-i Rüşdi” ile bu görev, açılan bu yeni öğretmen okuluna devrediliyordu. Yine 1862’de “İlköğretmen Okulu” ve 1870’te “Kız Öğretmen Okulu” yeni anlayışla öğretmen yetiştiren kurumlar olarak Tanzimat Dönemi’nde açılmıştır. Tüm bu öğretmen okullarında Batılı anlamda modern programlar uygulanıyor ve resim dersleri de bu programlarda yer alıyordu. Bunlara ilaveten 1862’de kurulan Mekteb-i Sultanî (Galatasaray Lisesi) ve 1868’de açılan Darüşşafaka liselerinin programlarında da resim dersleri yer almıştır (Ergin, 1977: C. 1-2, 476-490).

1869’dan itibaren askerî idadilere öğrenci yetiştirmek maksadıyla açılan “Askerî Rüştiye Mektepleri”ne Serbest Resim Dersleri konulmuş, Harbiye ve Mühendishane okullarından mezun olanlar arasından resme yeteneği görülenler, resim öğretmeni olarak bu okullarda görevlendirilmişlerdir. Ancak yeteri kadar uzman öğretmen bulunmaması, ayrıca öğretmen yetiştirilecek bir sınıfın açılmasını zorunlu kılmış ve 1864’te “Menşe-i Muallimin” kurulmuştur. Bu bölümde öğrenim dört yıl olarak belirlenmiş ve askerî okullara diğer dalların yanı sıra resim öğretmeni de yetiştirmiştir. Menşe-i Muallimin bölümü programında sanatla ilgili olarak şu dersler yer almıştır: Resm-i Hattî, Menazır, Karakalem Sepya, Sulu Boya ve Yağlı Boya Resim (Arseven: 130).

2.2. İnci ve İl’nci Meşrutiyet Dönemleri

Bu dönemlerde, sivil “İptidai” ve “Rüştiye” (sivil ilk ve ortaokul) mektepleri programında “Hüsn-i Hat” bir güzel sanatlar dersi olarak yer almıştır. Ayrıca ilk defa Kız Rüştiyeleri’nde eğitimin üç yılı süresince haftada ikişer saat olmak üzere “Elhüneri” dersleri verilmiştir.

Sayıları çoğalmış olan ve dört yıllık eğitim veren idadilerde (liselerde) resim dersleri ilk altı haftada birer saat olarak, Hüsn-i Hat dersleri de ilk aylık dönemde haftada iki, son iki dönemde de birer saat olarak yer almıştır (Ergin 1977: C. III-IV, 906-913). Ancak bu okullardaki resim derslerinin içerikleri hakkında henüz bir bilgiye sahip olunamamıştır.

Sanat eğitimi açısından bu dönemdeki en önemli gelişme hiç şüphesiz ki, “Sanayi-i Nefise Mektebi”nin (“Güzel Sanatlar Akademisi”nin) 1883’te kurulmasıdır. Bu kurumda Batılı sanat anlayışlarına uygun olarak verilmeye başlanan eğitim ile Türk sanat eğitiminde yeni bir sayfa açılmıştır (Cezar, 1971).

Cumhuriyet Dönemi Resim-İş Eğitimi

1. Atatürk Çağı (1923-1938)

Cumhuriyet Dönemi'nde ilk defa olarak Güzel Sanatlar Akademisi bünyesinde 1927 yılında "Resim Öğretmenliği Kursu" düzenlenmiştir. Açılan bu kursa, bu okul öğrencilerinden resim öğretmeni olmak isteyenler katılmışlar ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun verdiği "Resmin Öğretim Metodu" derslerini izlemekle yükümlü olmuşlardır. Bir sene süren bu dersler sonunda sınavı başarıyla tamamlayanlar öğretmenlik hakkını elde etmişlerdir.

Resim öğretmeni yetiştirecek ayrı bir bölümün kurulması, 1925 ve 1926 yıllarında yeni Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin davetiyle Türkiye'ye gelen ünlü eğitimcilerden John Dewey ve G. Stiekler'in raporları ve yerli eğitimcilerin çabalarıyla kararlaştırılmış, bu amaçla 1926 yılında kurulan **Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü** bünyesinde, 1932 yılında resim bölümü açılmıştır.

Batılı eğitimcilerle yapılan ortak çalışmalar sonucu hazırlanan prensipler doğrultusunda çıkarılan kanunlarla, resim öğretmenlerinin "gezici öğretmenlik" statüleri kaldırılmış, onlara da diğer meslektaşlarının hakları tanınmıştır. Yine bu dönemde bir **Sanayi-i Nefise Talimatnamesi** hazırlanmış ve bir encümen oluşturulmuştur. Bu komisyonun görevi, ülkedeki güzel sanatlar eğitiminin yerleştirilmesi ve geliştirilmesinin sağlanması olarak belirlenmiştir. 1926'da hazırlanan yeni müfredat programları çerçevesinde, resim ve el işleri derslerinin kolaylıkla uygulanması için ilk ve ortaokul öğretmenlerine kurslar düzenlenmiştir (Tonguç, 1932: 11-12).

Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'ne ilk öğretmenler olarak İsmail Hakkı Tonguç, Malik Aksel, Hayrullah Örs, İsmail Hakkı Uludağ, Şinasi Barutçu ve Mehmet Ali Atademir atanmıştır. Bu öğretmenlere, Avrupa'da eğitim gördükten sonra bu bölümde görev verilmiştir. Yine 1934 yılında Almanya'da seramik ve heykel eğitimi gören Hakkı İzzet ve Fransa'da resim eğitimi gören Refik Epikman'ın katılımıyla bölümün öğretim kadrosu tamamlanmıştır. Resim-iş bölümünün ilk programları bu kadro tarafından hazırlanmıştır (Telli, 1990: 16). Dönemin çağdaş sanat eğitim anlayışlarını örneğin Dewey'in **Art as Experience** adlı eserinde belirttiği prensipler gibi (Dewey, 1958)- göz önünde bulundurarak hazırladıkları programlarda bu eğitimciler ülke gerçeklerini ve şartlarını da göz ardı etmemişlerdir. Resim-iş bölümünden mezun olanlar yalnız ortaöğretim öğretmenliğine değil, gerektiğinde ilkokul öğretmenlerine, gerektiğinde de halk eğitimine ve hizmetlerine yardımcı olacak şekilde eğitilmiştir (Szyliowict, 1968: 118). Ayrıca ilk mezunlardan bir bölüm müfettişlik görevine getirilmiştir (Telli, 1993: 12 -17).